

Het Tigray-conflict in noord-Ethiopië: problemen en uitdagingen

24-5-2021

Notitie J. Abbink (Afrika-Studiecentrum, Universiteit Leiden) voor sessie Tweede Kamer Commissie BuHa-OS op 26 mei 2021.

Sinds 4 november 2020 is er een triest en onnodig gewapend conflict aan de gang in de Ethiopische regio Tigray. Strijdende partijen zijn het Ethiopische federale leger en de strijdgroepen van de TPLF-partij (Tigray Peoples Liberation Front), die tot midden november 2020 zetelde in Meqele, de hoofdstad van deze regionale staat.

Hoewel de echte gevechten voorbij zijn sinds 28 november vinden er nog kleinschalige confrontaties, overvallen en sabotage van het verslagen TPLF gaan door. De humanitaire noden en de materiële en economische schade zijn groot maar worden aangepakt door de Ethiopische federale regering, samen met de (te) langzaam op gang komende steun van donorlanden.

Hoe is het conflict te begrijpen? De voorgeschiedenis is te lang om hier te behandelen, maar het komt erop neer dat de TPLF – de zeer autoritaire partij die Ethiopië 27 jaar in de greep had het verlies van macht op federaal niveau niet kon accepteren: binnen de ‘coalitie’-partij EPRDF werd hun premierskandidaat in maart 2018 níét gekozen en daarmee verschoof de machtsbalans. De tot dan toe alles dominerende TPLF verzette daartegen met alle mogelijke middelen.

De volgende punten zijn van belang:

1. Centraal in het recente Ethiopië-conflict is de agressie van de ex-TPLF-regering in de Tigray-Regio (die tot eind november 2020 daar zetelde in hoofdstad Meqelle): zij begonnen de gewapende strijd in de nacht van 3-4 november 2020 met een sluikse aanval op federale troepen terwijl deze sliepen. Dit was zeker géén ‘handeling van zelfverdediging’, zoals werd gesteld, maar een nationale rebellie tegen de federale politieke orde.

2. Zoals in elk gewapende conflict zijn er grote humanitaire noden en vielen er onnodig burgerdoden. Het laatste rapport van de Ethiopische Procureur-Generaal (van 21 mei jl.) geeft dit toe, betreurt dit en kondigde aan dat er al enige tientallen zaken lopen tegen daders, ook van de Ethiopische strijdkrachten en de lokale politie. In Tigray is er echter geen sprake van opzettelijk ‘targeten’ door het federale leger van de burgerbevolking, zoals de pro-TPLF groepen in hun sociale media-campagnes zeggen en sommige mondiale media zonder duidelijk bewijs herhalen. Het is onjuist en onoprecht om Ethiopië aan te vallen op het feit dat er burgerdoden vallen en de TPLF-geaffillieerde groepen buiten schot te laten. Die hebben echter specifieke acties van zgn. ‘etnische zuivering’ op hun naam staan bv. op 9 november 2020 (de massaslachting op niet-Tigrayers in de plaats Mai Kadra in West Tigray, in één dag minimaal 229 doden, en vele gewonden)¹.

3. Een fout zou daarom zijn om de TPLF, waarvan restanten doorgaan met plegen van aanslagen, gewapend verzet, intimidatie en sabotage, als ‘underdog’ en ‘slachtoffer’ te zien.

¹ Zie het rapport van de Ethiopische Procureur-Generaal van 21 mei 2021 (<https://waltainfo.com/attorney-general-issues-summary-on-efforts-to-ensure-accountability-legal-norms-in-tigray>).

Het zijn helaas zij die Ethiopië hebben ondermijnd en die zich weinig tot niets gelegen laten liggen aan de belangen, wederopbouw en stabilisatie van ‘hun’ regio.

4. De regio Tigray en haar bevolking staat *niet* gelijk met de TPLF. Dit is het ‘narratief’ dat de verslagen TPLF en haar supporters in de diaspora en in de mondiale en sociale media willen verkondigen. Is onjuist. Er was wel steun voor de TPLF maar hoeveel weten we niet: er waren geen oppositiepartijen, geen vrijheid van meningsuiting in Tigray, geen vrije campagnes, geen vrije verkiezingen, etc. in de afgelopen 30 jaar, alleen propaganda voor TPLF.

5. De oproepen voor een ‘staakt-het-vuren’, tot politieke oplossing’ en ‘onderhandelingen’ zijn goedbedoeld maar zijn eenzijdig gericht op de federale regering en zullen niet werken. Stoppen van de vijandelijkheden en stabilisering zullen nodig zijn, maar de TPLF-groepen hebben daar geen boodschap aan. Die zijn ook niet in staat of bereid tot onderhandelen. De TPLF heeft verder ook, vanwege het stuitende geweld dat zij hebben gepleegd vanaf het begin, in de nacht van 3-4 november 2020 en in Mai Kadra, elke kans en legitimiteit verspeeld om mee te doen aan een ‘politieke oplossing’. De acties van de VS (met de onterechte resolutie van het Congres² en de zeer onverstandige ‘sancties’ afgekondigd op 23 mei) zijn misplaatst en getuigen van onbegrip van de situatie en gevoeligheid voor desinformatie en propaganda. Beter dan sancties is constructief partnerschap en vragen om vervolging van aantoonbare schendingen der mensenrechten. Daar heeft de Ethiopische regering zich al toe bereid verklaard; de TPLF-restanten niet.

4. In de houding van de ‘internationale gemeenschap’, met name de EU, de VS en de VN, is er sprake van buitensporige preoccupatie met het conflict, via een eenzijdige focus op de Ethiopische federale regering en haar vermeende falen. Het steeds maar in twijfel trekken van verklaringen en uitleg van de Ethiopische regering m.b.t. dit conflict en over de *andere* grote uitdagingen waarvoor het land staat, is onterecht. De internationale gemeenschap, vooral de ‘donorlanden’, zijn gewend om met de EPRDF-regering van vóór april 2018 te werken (in de jaren 1991-2018) – een regering van leugenaars. Het is onjuist om de huidige federale regering onder PM Abiy Ahmed, een leider van geheel andere klasse, te bejegenen als onbetrouwbaar. Die is zeker niet zonder feilen maar vele malen oprechter en betrouwbaarder dan de voorgaande regering. Steun aan de federale regering hoeft niet ten koste te gaan van het ook kritisch volgen, i.p.v. ondermijnen, ervan.

Het soort VS en EU-intimidatiebeleid dat men nu ziet tegenover een arm Afrikaans land dat werd geconfronteerd met een zware en bedreigende regionale rebellie van een tot de tanden bewapende tegenstander, is erg twijfelachtig. Ethiopië staat nu voor *zeer grote uitdagingen*: niet alleen de wederopbouw en normalisering van de regio Tigray en het verder elimineren van de dreiging van de TPLF-restanten en hun subversie, maar ook door andere binnenlandse spanningen, o.a. de Covid-19 pandemie, de sprinkhanenplaag, economische sabotage, de schuldenlast en terreurdaden van de ‘OLF-Shené’-groepen in west-Ethiopië, en buitenlandse kwesties als de Soedanese grensperikelen en Egypte’s onredelijke dreiging m.b.t. de Blauwe Nijldam.

² S. Res. 97, 117th Congress 1st session (<https://www.congress.gov/bill/117th-congress/senate-resolution/97>).

Kernadvies: Ethiopië heeft baat bij stabilisatie, geholpen door een internationale gemeenschap die niet nóg meer olie op het vuur moet gooien met ‘sancties’, e.d. maar een gewenst lange-termijn partnerschap serieus neemt. Ethiopië is een potentiële Afrikaanse grootmacht, met nu ca. 108 mln mensen, en belangrijke regionale rol en een groeiende economie en afzetmarkt.

In de EU, de VN en de VS is het voortdurend maar op de agenda plaatsen van Ethiopië in allerlei vergaderingen om te eisen en druk uit te oefenen levert weinig op en moet worden verminderd. Men helpt er niemand mee, alleen de pro-TPLF kringen die verwarring willen blijven zaaien, chaos in Ethiopië willen aanmoedigen en zichzelf willen redden. Het is echter einde verhaal voor de TPLF, of wat daarvan over is; deze groep is uitgespeeld in Ethiopië en zal niet meer worden geaccepteerd door de rest van het land. Men kan in NL en in de EU beter kijken hoe men het land, de federale regering en de Tigray-bevolking nu **concreet** kan helpen.

Aanbevelingen

a) Donorlanden moeten zich meer in het bijzonder richten op ontwikkelings- en humanitaire hulpdoelen op de *langere termijn* en minder op het voortdurend berispen van de Ethiopische regering zonder goed bevestigd bewijs over haar vermeende mensenrechtenschendingen of excessen die tijdens het conflict ‘opzettelijk’ zouden zijn gepleegd.

b) Betere is te erkennen dat de TPLF *niet* synoniem is met de mensen van de Tigray Regio. TPLF-restanten en hun sociale media-activisten (invloedrijk in de mondiale pers) volgen dit narratief nog steeds. Maar zo'n ‘identiteitspolitiek’ – Tigrayers zgn. als ‘doelwit’ afbeelden - is niet de juiste benadering. De federale overheid volgt die benadering niet. Rehabilitatie en normalisatie van de Tigray-regio en het bijstaan van de bevolking is een gezamenlijke inspanning, waarin de TPLF als zodanig geen rol meer heeft. De relatie tussen de Ethiopische federale regering en het Tigrayse volk en de Tigray-regio moet worden hersteld op basis van respect en samenwerking, en hier wordt flink aan gewerkt.

c) Verbetering van het verzamelen en beoordelen van informatie gebruikt voor *beleid*. De beleidsverklaringen en klachten van de VN, Westerse landen en westerse media – alsook berichtgeving in de zgn. ‘toonaangevende’ kranten en websites - hebben een gebrekkige feitelijke en oordeelsbasis. Voorbeelden: de zgn. ‘massamoord in Aksum, de beschuldiging van het gebruik van ‘voedselhulp als oorlogswapen’, en die van het zgn. ‘gebruik van chemische wapens’: allemaal onjuist en zonder goede bronnen in de media gegoooid.

De beschuldigingen van ‘wreedheden’, massamoord, misbruik, enz., geproduceerd door pro-TPLF-kringen zijn daarom onbetrouwbaar. Er *zijn* gevallen van mensenrechtenschendingen en burgerslachtoffers (Zie boven). Maar die moeten worden gecheckt, in samenwerking met lokale HR-organisaties zoals de Ethiopische Mensenrechtencommissie. Er zijn geen aanwijzingen dat aan de kant van de federale regering een (militair) *beleid* bestond van het ‘aanvallen van burgers’, ‘bombardementen op woonwijken’, ‘bloedbaden’, het blokkeren van humanitaire hulp ‘of’ etnische zuivering’. Over deze kwesties is de Ethiopische Mensenrechtencommissie sinds eind maart 2021, en i.s.m. een delegatie van de VN-Mensenrechtencommissie, bezig met lokaal onderzoek in Tigray.

d) Ethiopië moet worden bijgestaan in haar algemene ontwikkelingsinspanningen om de *regionale stabiliteit van de Hoorn van Afrika* te versterken. Steun bijvoorbeeld een redelijke

benadering van de kwestie van de Blauwe Nijl-dam (GERD) en maan hierbij Egypte, dat alles blokkeert en zich ook mengt in de interne aangelegenheden van Ethiopië, tot redelijkheid.

e) Assisteren bij onderzoeken naar het spoor van herhaalde in ‘etnisch’-geprofileerde moordpartijen *in andere delen van Ethiopië*, zoals Wollega, Metekkel, en elders, in de afgelopen 4-5 jaar (al *vóór het Tigray conflict*), waar de hand van de TPLF, die financiën en logistieke steun verleende, vaak aanwezig was. Hierover heeft de internationale gemeenschap zich in de jaren van het EPRDF-regime (1991-2018) nauwelijks serieus over uitgesproken. Dan is het opmerkelijk en niet geloofwaardig dat men nu opeens ‘diep bezorgd’ is over alleen de TPLF en Tigray.

f) Ondersteuning van de Nationale Kiesraad van Ethiopië (NEBE) bij het verbeteren van gunstige voorwaarden voor de *parlementsverkiezingen*, die op 21 juni 2021 worden gehouden. De eerdere weigering op 3 mei 2021 door de EU om waarnemers te sturen omdat aan haar overmatige en eigenzinnige eisen geen gehoor werd gegeven, was totaal misplaatst (Op 8 mei kwam de EU erop terug en zei dat men wel bereid was om ‘observers at experts’ level’ te sturen).

g) Geef hulp bij het uitbreiden van de humanitaire programma’s, maar ook van de institutionele infrastructuur en het ontwikkelingspotentieel van de Tigray-regio, lang verwaarloosd door de TPLF.

h) Draag bij aan een de-escalatie en een bemiddelde oplossing van het plotseling opgedrongen ‘grensconflict’ met Soedan, op basis van de kader-overeenkomst die in 1972 werd bereikt in de ‘Exchange of Notes’, om tot de laatste onderhandelingen over grensafbakening te komen.

i) Beschouw Ethiopië en andere Afrikaanse landen als *partners*, niet als onverbeterlijke gevallen van achterstand, institutioneel falen en conflict, ook al zijn er zeer uitdagende problemen die moeten worden aangepakt.

Een stabiel federaal Ethiopië is in het belang van Ethiopië en zijn burgers, de bredere Hoorn van Afrika en Westerse landen, in het bijzonder de EU (aangezien het geen nieuwe golven vluchtelingen en asielzoekers nodig heeft).